

گزارش
جوانان

عکس: ایرنا

روایت دانشجویانی که برای نرفتن به سربازی، به عنوان تحصیل از ایران می روند

مهاجرت برای فرار از خدمت

در حال حاضر حدود ۳۰۰ هزار مشمول غایب فاقد اطلاعات هستند

نرگس کارخانه‌ای

خبرنگار اجتماعی

ماهان نمی خواست سرباز باشد. تحصیل اش در مقطع کارشناسی ارشد هم برای همین بود؛ که مجبور به سربازی رفتن نباشد. بعد هم به همین دلیل، آزمون دکتری داد و دانشگاه هم ثبت نام کرد تا وقت بخرد و ویزای تحصیلی اش برسد اما در نهایت نمی توانست برای خروج از کشور معافیت تحصیلی بگیرد و حالا که ایران را ترک کرده، نمی تواند تا سه سال برگردد. این مسئله مشترک مشمولین سربازی است؛ در هر مرحله از کار، تحصیل و زندگی شان یا باید شکلی از معافیت موقت مثل معافیت تحصیلی داشته باشند، یا به سربازی بروند. در غیر این صورت غایب محسوب می شوند و مشمول محدودیت های قانونی. اما مشکل از جایی شروع می شود که همه امکان دریافت معافیت موقت را ندارند.

طبق قوانین سازمان نظام وظیفه در ایران سپری کردن دوران سربازی برای ایرانیان مشمول چه در داخل و خارج کشور اجباری است. دوم مهرماه امسال سردار رحمان علی دوست، رئیس سازمان وظیفه عمومی فراجا، اعلام کرد که در حال حاضر بیش از ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار مشمول غایب در کشور داریم که از این تعداد، حدود ۳۰۰ هزار نفر فاقد اطلاعات هستند و هیچ نشانی از آنها در دسترس نیست؛ به گفته او به دلیل وجود همین آمار بالا، مجلس شورای اسلامی و ستاد کل نیروهای مسلح به این موضوع ورود کرده اند؛ چون تعداد مشمولان غایب قابل توجه است. با وجود اعلام این آمار، هنوز تعداد مشمولان غایب داخل و خارج از کشور به تفکیک اعلام نشده است.

سردار تقی مهری، رئیس وقت سازمان وظیفه نیز در سال ۱۴۰۱ گفته بود: «آمار مشمولان غایب در سطح کشور چه کسانی که در داخل کشور زندگی می کنند یا در خارج از کشور هستند همان عددی است که در گذشته اعلام کردیم، اما این عدد پالایش نشده است، چراکه ممکن است افرادی دارای بیماری باشند یا تحت پوشش سازمان بهزیستی باشند، اما از نظر جسمی و حرکتی دارای مشکل بوده و نتوانسته اند، برای دریافت کارت معافیت مراجعه کنند.»

طی سال های اخیر دولت و مجلس تلاش کردند تمهیداتی برای بازگشت مشمولان سربازی خارج از کشور ایجاد کنند؛ یکی از آنها انجام طرح های پژوهشی به عنوان جایگزینی برای خدمت سربازی است که از سال ۱۴۰۱ آغاز شد. ۳۰ شهریورماه سال ۱۴۰۱ قائم مقام بنیاد ملی نخبگان، اعلام کرد: «نخبگان مقیم خارج از کشور که دوره سربازی خود را نگذرانده اند، می توانند با انجام طرح پژوهشی و ارائه آن، معافیت سربازی دریافت کنند. آنها همچنین می توانند در حین انجام طرح پژوهشی، چندین بار در کشور تردد داشته باشند. در حال حاضر این طرح با هماهنگی ستاد کل نیروهای مسلح به گونه ای تعریف شده است که برای این عزیزان در همان خارج از کشور طرح پژوهشی تعریف می شود و انجام طرح و ارائه آن به کشور به منزله انجام سربازی تلقی می شود. حتی نخبگان در طول انجام طرح پژوهشی می توانند

چندین بار به کشور رفت و آمد داشته و در تردد باشند.»

سال گذشته نیز فاطمه جراره، دبیر کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس، از مصوبه ای جدید در این کمیسیون خبر داد که طبق آن مجلس، ستاد کل نیروهای مسلح را موظف کرده است تا براساس قانون، هر فردی که دیپلم خود را در ایران دریافت کرده باشد، بلافاصله بتواند در یک دانشگاه خارجی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ادامه تحصیل دهد. طبق توضیحات او این تصمیم به معنای دریافت معافیت تحصیلی برای دانشجویان است که به آن ها امکان می دهد در خارج از کشور تحصیل کنند و پس از اتمام دوره های تحصیلی، بدون نگرانی از وضعیت سربازی به ایران بازگردند. جراره دلیل این تصمیم را حل مشکلات گروهی از مشمولان سربازی اعلام کرده بود: «پیش از این، برخی از دانشجویان به دلیل مشکلات مربوط به سربازی از سنین پایین تصمیم به مهاجرت به خارج از کشور می گرفتند اما براساس قانون جدید، دانشجویان ایرانی که در خارج از کشور تحصیل می کنند، می توانند دو تا سه بار در سال به ایران بازگردند و وضعیت سربازی آن ها دچار مشکل نخواهد شد.»

مهدی حیدری، رئیس کل سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی نیز به تازگی اعلام کرده است: «به دنبال اجرای طرحی هستیم که سرمایه گذاری برای ایرانی های مقیم خارج خدمت سربازی حساب شود به این معنا که هر ایرانی مقیم خارج اگر در کشورمان سرمایه گذاری کند، می تواند پایان خدمت بگیرد.»

در حال حاضر طبق آخرین گفته های سرهنگ زاهدی، معاون اجتماعی سازمان نظام وظیفه «براساس تصمیمی که در ستاد نیروهای مسلح گرفته شد و فرم اندک کل قوا نیز با این تصمیم موافقت کردند قرار شد برای اینکه ارتباط مشمولان ایرانی خارج از کشور با کشور قطع نشود؛ آنها بتوانند وارد کشور شوند. این قانون دو شرط دارد. اول اینکه این افراد، مشمولان غائب هستند. دوم اینکه باید حداقل سه سال در کشور خارجی خود اقامت داشته باشند و بتوان این اقامت را توسط کنسولگری ایران در کشور مقصد تأیید کرد. این افراد می توانند سالی دو بار به کشور سفر کنند و تا سقف سه ماه نیز در کشور بمانند.»

۳ سال دوری

معافیت تحصیلی برای هر مقطع تنها یک بار به هر فرد داده می شود که آن هم جزئیاتی دارد. این یک درگیری دائمی است، پیمان می گوید: «ما پسرها انگار همیشه یک بدهی داریم، هر تصمیم و فکری از نوجوانی در نسبت با همین سربازی رفتن یا نرفتن بوده. هر مرحله برای همه ما مبهم است، هر سال که از مقطعی فارغ التحصیل می شویم، قانونی عوض شده و سامانه ای کم یا زیاد شده است. همیشه هم باید یک شکلی از تعیین تکلیف این مدارک را داشته باشیم، برای هر کاری که می خواهیم انجام دهیم.»

اما دانشجویانی که برای تحصیل از کشور خارج می شوند چالش های بیشتری دارند، یکی از این چالش ها مشکل افرادی مثل ماهان است که کارشناسی ارشد را یکبار طی کرده اند و دیگر امکان دریافت معافیت تحصیلی برای این مقطع را ندارند یا به هر دلیلی معافیت تحصیلی دیگر شامل آن ها نمی شود: «اگر من این مشکل را هم نداشتم، رشته تحصیلی ام در لیست رشته هایی نبود که امکان دریافت معافیت تحصیلی دارند. لیست هایی وجود دارد از دانشگاه های خارج از کشور و رشته های مقاطع مختلف که تنها امکان دریافت معافیت تحصیلی برای آن ها وجود دارد.»

رشته ماهان طراحی است، در دانشگاهی معتبر که اسم اش در این لیست های مشمول معافیت هم بوده، اما رشته اش نه. ماهان مثل خیلی از مردان دیگر با ارائه وثیقه ۶۰ میلیونی، سیاحتی از کشور خارج شد و می دانست بر نمی گردد. از نظر قانون، خروج او تنها برای دو هفته قانونی است و پس از آن غیر مجاز است. اگر برگردد با ممنوعیت خروج، از دست دادن حق تحصیل و اجبار به خدمت مواجه می شود. تنها زمانی این اتفاق نمی افتد که سه سال ایران نیاوده باشد و «مقیم خارج از کشور» محسوب شود. بنابراین بعد از سه سال دوری از ایران و اقامت در کشوری دیگر، افرادی مثل او می توانند تحت عنوان «مشمول غایب مقیم خارج از کشور» مجوز سالانه ۹۰ روز حضور در ایران تنها طی دو بار رفت و آمد را دریافت کنند و مادامی که شرایط آن ها تغییری نکند، ممنوع الخروج و وادار به سربازی نمی شوند. در واقع خبر رسیدن ویزا برای ماهان فقط به معنی فرصت مهاجرت و تحصیل کردن نبود؛ این یعنی حداقل سه سال دوری.

به هر دری زدن، برای سرباز نبودن

معافیت تحصیلی هم محدودیت های خودش را دارد. پیمان آلمان زندگی می کند، درس اش تمام شده و در این مدت با معافیت تحصیلی که داشته می تواند به ایران رفت و آمد کند، سالی دو بار و نهایت به مدت ۹۰ روز. با تمام شدن معافیت تحصیلی در حال طی مراحل بعدی است که به «مشمول غایب مقیم خارج از کشور» تبدیل شود. چون او طی همین معافیت تحصیلی، سه سال اقامت خارج از کشور را حین تحصیل طی کرده است، دیگر نیازی به سه سال غیبت و دوری ندارد. شرایط ثابت می ماند و تنها عنوان موقعیت او تغییر می کند و مثل قبل همچنان سالی دو بار و ۹۰ روز اجازه ورود و حضور در ایران را دارد.

برای خیلی از این مردان تحصیل و دانشگاه یکی از راه های به تعویق انداختن سربازی است. پیمان جایی میان صحبت هایش می گوید: «اگر به خودم بود، کارشناسی را هم نمی خواندم، اصلاً خواندم که برای ارشد بتوانم مهاجرت کنم و سرباز نشوم.» او همان سال ۹۹ که فارغ التحصیل شد، فرآیند مهاجرت را شروع کرده بود و تابستان سال ۱۴۰۰، هنگام

بی سوادی در زنان سرپرست خانوار

مریم خاک رنگین، مدیرکل دفتر توانمندسازی زنان و خانواده سازمان بهزیستی کشور اعلام کرد که از جمعیت هدف، ۲۸۳ هزار و ۶۰۴ نفر زنان سرپرست خانوار تحت پوشش سازمان، ۸۸ هزار و ۱۰۸ نفر بی سواد ثبت شده اند و این رقم به طور میانگین ۲۰ درصد از کل جمعیت زنان سرپرست خانوار تحت پوشش را شامل می شود و در سال های اخیر تقریباً تغییری نکرده است. به گزارش ایسنا، خاک رنگین درباره اهمیت سواد در ارتقای کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار گفت: «پژوهش ها نشان می دهد که حتی در شرایط اقتصادی و اجتماعی یکسان، میزان مرگ و میر کودکان زیر پنج سال، مادران با سواد به طور معناداری کمتر است، این امر نشان می دهد که سواد، مؤلفه ای اثرگذار در افزایش توانایی، مهارت، قدرت نظارت و حتی قدرت چانه زنی زنان است.» به گفته او باید نظام انگیزشی و حمایتی برای حضور این زنان در کلاس ها طراحی شود چون به دلیل مسئولیت های چندگانه و محدودیت های مالی، شرکت در دوره ها برایشان هزینه فرصت بالایی دارد. حمایت هایی مانند کمک هزینه رفت و آمد، مراقبت از کودک در محل آموزش و اعطای گواهی مهارتی قابل استفاده در اشتغال، می تواند مشارکت آن ها را افزایش دهد.

افزایش ۴۸ درصد تصادفات منجر به فوت

مصطفی زینی وند، رئیس اداره تصادفات و مهندسی ترافیک پلیس راهور تهران بزرگ از افزایش ۴۸ درصدی آمار تصادفات فوتی یا بیخت خبر داد و گفت: «از ابتدای سال تاکنون ۲۸ درصد از فوتیان تصادفات، عابرین پیاده اند. همچنین ۴۹ درصد از این تصادفات، در بزرگراه رخ می دهد.» به گزارش خبرنگار آنلاین، زینی وند درباره جزئیات مربوط به این تصادفات گفت: «تصادفات مربوط به عابرین پیاده معمولاً در ساعات ۲۰ تا ۲۴ با سهم ۳۲ درصدی رخ می دهند که در این ساعات هوا تاریک و سرعت رانندگان زیاد است که این مسئله باعث می شود دید رانندگان کم باشد. همچنین ۸۱ درصد از این عابران پیاده فوت شده، مرد هستند.»

کاهش سالانه نرخ فرزندآوری

شهلا کاظمی پور، کارشناس جمعیت شناسی از کاهش نرخ فرزندآوری خبر داد و گفت نرخ فرزندآوری هر سال نسبت به سال قبل، حدود یک دهم کاهش می یابد. به گزارش ایسنا، حرکت جامعه ایران به سمت سالمندی و کاهش فرزندآوری زوجین، نگرانی ها از رشد منفی جمعیت را تشدید و سیاست گذاران، مجلس و دولت ها را به سمت تدوین برنامه هایی تشویقی سوق داده اما پژوهش های صورت گرفته همچنان حاکی از نگرانی های اقتصادی زوجین برای تأمین آتی فرزندان به عنوان مانع اصلی فرزندآوری است. کاظمی پور با اشاره به اینکه وام های تشویقی و زمین های رایگان نمی توانند مشکل اصلی خانواده ها را حل کنند، گفت: «مردم جامعه با مشکلات اقتصادی مواجه هستند که با وام های ۲۰ یا ۳۰ میلیونی برطرف نمی شود. آنچه مردم نیاز دارند، امنیت اقتصادی و ثبات قیمت هاست تا بتوانند برای آینده خود برنامه ریزی کنند.» به گفته او مسیر کاهش باروری در ایران بسیار شدید بوده و در سطح جهانی هم در دهه های بالا قرار دارد.